

Entrevista exclusiva a Marlene Dietrich

“La lògica fa la vida més fàcil”

Marlene Dietrich, un dels mites del cinema, ens parla de Berlín, de Hollywood, de París i de la seva vida

Durant més de deu anys ha defugit absolutament tota mena de publicitat. ¿És una presó, la seva fama?

—Si, d'una vida com la meua, en volem dir "retir" us hauré de contradir. Veig la família i els amics més que mai. Viatjo sovint, però, això sí, m'apanyo per no cridar l'atenció. Una vegada ho has après, ¡après!

—Vostè ha saludat la reunificació. ¿Sense rancúnia, després de l'experiència del nazisme? ¿I amb la reunificació no ha pensat ni un instant amb la idea de tornar a Berlín?

—Aquesta pregunta, no l'entenc. ¿Què té a veure la reunificació amb el feixisme? D'altra banda, no hi tinc amics ni coneguts, a Berlín, i per tant no tindria cap solta fer aquest viatge. Les meves obligacions ja m'ocupen el temps de sobres.

—¿Va seguir les escenes de la reunificació per televisió? ¿La van afectar o emocionar aquelles imatges? ¿O es va mantenir a distància?

—Sempre miro la televisió, jo. Més encara, he escrit sobre aquest tema a *France Soir* i al *New York Times*. Com que hi dic que els alemanys són uns saltamartins, vaig haver de buscar-ne l'equivalent en francès i en anglès: *culbuto* i *roly-poly*.

—¿Durant la seva estada a Hollywood no es va produir dins seu una ruptura, un sentiment de ja no ser alemanya?

—Parleu de quan rodava pel·lícules a Hollywood i hi vivia en qualitat de "non-resident". Quan Hitler va prendre el poder a Alemanya, vaig decidir de demanar la ciutadania americana. El cas és que calia haver-hi "residit" durant cinc anys, per poder-la demanar. Per això no va ser fins al 1937 que em vaig convertir en americana. Feia temps que sabíem els horrors dels na-

zis i no se'n veia el final. Molts amics meus havien abandonat Alemanya per la mateixa raó. El que és jo, no vaig partir gaire pel fet de perdre el meu país natal. Vivia en una terra que acollia magnànimament tots els estrangers necessitosos. El meu marit treballava a França i jo tenia el nostre fill. Vaig deixar sense resposta les crides de Hitler, Goebbels i Göring. Jo treballava i, en el meu temps lliure, col·laborava amb Ernst Lubitsch per ajudar els perseguits dels nazis a passar cap a Amèrica a través de Suïssa. Lubitsch s'hi dedicava infatigablement, nit i dia. ¡En pau reposi!

—Al 1936 els nazis la comminaren a tornar. ¿Com va ser?

—Per cable.

—I vostè es va convertir en una enèrgica antifeixista i va cantar per als Aliats del front.

—Per sort era a Amèrica, quan els nazis van pujar al poder. Així vaig tenir informació, com tothom a Amèrica, sobre l'horror i els esdeveniments d'Alemanya i vaig poder ajudar molts perseguits a fugir i a oferir-los, de primer, un sostre i, més endavant, feina. Aquestes van ser les nostres primeres accions importants. Quan Amèrica va declarar la guerra, es va instituir l'USO (United Services Organization). Aquesta entitat tenia per missió de reclutar còmics i cantants que estiguessin disposats a deixar la feina per volar cap a Europa (un cop superats els assajos) per distraure les tropes i que oblidessin el perill durant una hora. I jo vaig ser un d'ells.

—Quan diu que amb la seva unitat va prendre part en la batalla de Bastogne, es podria entendre que va disparar contra alemanys. ¿Com era, en realitat, la seva guerra?

—¿D'on ho heu tret, això? L'USO, per la qual treballàvem, va ser fundada per un geni que va tenir la idea de

divertir els soldats americans que lluitaven a l'estranger. La intenció era també d'infondre'ls valor i esperança: enmig de la seva por, ben natural, la presència d'estrelles famoses significava no sentir-se amenaçats de mort durant aquell temps. Teníem còmics i un acordionista, i jo cantava i parlava amb tothom. Així portàvem una mica d'alegria i d'esbargiment a la vida cruel dels soldats del front que per mi eren uns herois extraordinaris, perquè no defensaven ni el seu país ni la seva terra. Havien de tenir un valor doble i triple, per mirar la mort de cara. L'únic perill que els civils corriem era que ens fessin presoners. En bombes i trets, ens esforçàvem a no pensar-hi. La meua fantasia em representava un captiveri amb tots els detalls, però no vaig deixar de resistir fins al final de la guerra ni d'ajudar a aconseguir la pau.

—De què s'alimentava el seu antifeixisme: ¿d'experiències personals o de conviccions polítiques?

—¿De sensibilitat! ¿Perseguir homes innocents era, és i serà sempre una acció abominable! No hi ha paraules per qualificar el feixisme.

—Al 1930, gràcies a L'àngel blau es va convertir de sobte en una estrella internacional.

—Aneu errats. ¿Em permeteu que us ho expliqui? A l'època de la pel·lícula que dieu jo era una de tantes actrius qualsevol com hi havia a Berlín. Feia un paper insignificant en una obra protagonitzada per Hans Albers —i per Rosa Valetti, en el paper femení principal. Quan el senyor von Sternberg vingué a Berlín per desig d'Emil Jannings, li van presentar la Trude Hesterberg, i és amb aquesta famosa actriu que va fer les preses d'assaig habituals. Després el van dur al teatre on treballaven l'Albers i la Valetti perquè li donessin permís per contractar els

altres papers. L'endemà va acceptar el repartiment al despatx de l'Ufa i va dir que voldria veure una persona que hi feia un paper de no res. El van complaure i, al vespre, em donaven la notícia, l'hora i l'adreça de l'entrevista. Després de la conversa va demanar una presa de prova i els de producció em van citar per fer-me-la. Tothom sap que el senyor von Sternberg imposava la seva voluntat contra tothom, i el contracte es va tancar.

—¿I després?

—Passats els sis mesos, l'Ufa no va reprendre la seva opció sobre mi. La pel·lícula havia quedat abandonada. Fins que, com diu la història del cinema, la Paramount-Hollywood va comprar la pel·lícula *L'àngel blau*, per iniciativa del seu director, naturalment, i m'invitaren oficialment a anar a Amèrica. Ho vaig acceptar, i així va començar la meua carrera. La versió anglesa de la pel·lícula (*The blue angel*), que havíem rodat simultàniament amb l'alemanya (*Blaue engel*), va ser retinuda per la Paramount perquè em volien llançar com a "femme fatale" i no com una bellesa descarada, la Lola. Per tant, no va pas ser *L'àngel blau* allò que va convertir-me en una estrella internacional.

—¿Quins bons records té d'Alemanya, en general?

—L'Alemanya d'abans de Hitler, la meua terra, jo me l'estimava, és clar; i els records que en guardo són bells i sovint tristos, com tots els records. Estic orgullosa del meu humor berlinès,

únic al món, i que sovint ha alegrat la meua vida difícil. A més, duc encastada a dins tota la literatura alemanya, de Goethe a Rilke, que, actualment, llegeixo cada dia i moltes nits. La seva màgia no té fi.

per la seva feina, hi estan tan consagrats, que no la poden deixar per les coses de la política; els resulta inconcebible viure sense.

—¿Va anar per l'Alemanya vençuda i ocupada en uniforme?

—¿I doncs! Vaig estar fins al final de la guerra europea amb les tropes del front.

—Des del principi la seva imatge ha estat la d'una dona enigmàtica. Les dones que vostè encarnava, ja des de la Lola, no eren solament estimades, sinó també temudes. La seva grandesa era també feta de rareses, de supèrbia fins i tot. ¿L'ha feta patir aquesta imatge?

—Mai no m'han retret ni supèrbia ni rareses. A Alemanya, hi vaig enregistrar molts discos. La tria de les cançons demostraria exactament el contrari.

—Vostè era la dona de veu seductora i de cames llargues; però també la primera dona a dur pantalons. S'associava una certa fredor, androfòbia, potser un cert lesbianisme, amb la seva imatge...

—Quan he llegit aquesta pregunta, m'he fet un tip de riure. S'han dit tantes bajanades sobre mi, que no em pensava llegir mai més res de nou. Però això del lesbianisme, ho és, nou. El gran

Kenneth Tynan va dir una vegada una cosa intel·ligentíssima de mi: "She has sex, but no particular gender" ("Té sexe, però cap gènere especial"). Era la intel·ligència encarnada, aquell home.

—¿Encara es mira alguna pel·lícula

—¿I què en pensa, ara, d'artistes com Herbert von Karajan o Walter Gieseking, que no es van distanciar dels nazis, ans continuaren treballant per a ells i sota seu?

—Molts artistes estan tan absorbits

la? ¿Nova? ¿Vella? ¿Seva?

—Poques vegades. Cosa bona, ¡n'hi ha tan poca! Les pel·lícules del Robert Redford, sempre. Les meves, mai. ¿Per què? Més m'estimo llegir. Vejam si, més endavant, em demaneu sobre les meves lectures.

—¿Quina de les seves pel·lícules li agrada més? ¿Quina considera que és la més important? ¿N'hi ha cap que no pugui sofrir gens?

—*The devil is a woman* i *Destry rides again*. La primera és també la més important. I, naturalment, les dues fetes amb Billy Wilder: *A foreign affair* i *Witness for the prosecution*. La més antipàtica: *Rancho notorious*. Direcció: Fritz Lang.

—¿Amb quins actors ha treballat millor? ¿Amb qui congeniava més? ¿I amb qui li hauria agradat de treballar, que no ho hagi fet?

—Brian Aherne, Michael Wilding, Robert Donat: tots ells *gentlemen* britànics; i Jimmy Stewart, el *gentleman* americà. No he tingut cap més desig.

—¿Com recorda el canvi de Berlín a Hollywood? ¿Quin va ser el contrast més gros?

—El canvi no va ser difícil, perquè el senyor von Sternberg es va preocupar de la meua tranquil·litat i del meu equilibri i va assumir totes les responsabilitats. L'únic aspecte dolorós de la meua primera estada a Hollywood va ser que enyorava la meua filleta que havia deixat a Berlín amb el meu home i la mainadera: era massa petita per fer un viatge tan llarg. També ho vam decidir així perquè jo no sabia ni tan sols si m'hi quedaria, a Hollywood. Potser no satisfaria les esperances del director, de convertir-me en l'estrella que ell barrinava —ben al contrari del que havia passat amb la pel·lícula que havia fet amb mi a Berlín.

—¿Dels temps de Berlín, què és allò que duu més endins dels seus records?

—La primera joventut. La màgia d'una filla meua, nascuda de mi.

—Va treballar amb Sternberg i amb ell va rodar sis dels primers set èxits de Hollywood. ¿Quan hi pensa, què en recorda amb més vivor?

—La fascinació que irradiava, no solament sobre meu, sinó també sobre els seus col·laboradors, encara que, naturalment, fos en una proporció menor.

—Un dels altres grans directors, originari d'Alemanya, amb qui vostè va treballar va ser Ernst Lubitsch. ¿Quina era la seva forma de treballar? ¿I la de

Billy Wilder, amb qui va rodar dos dels seus films més preciosos?

—La de Lubitsch era molt formal. La de Billy Wilder, un goig... unes vacances enmig de la severa formalitat de la vida.

—Admirat, Hitchcock havia dit de vostè que ho sabia tot, de vestits, direcció, il·luminació. ¿Quina forma de treballar tenia ell, amb qui va rodar *Stage Fright*?

—Una formalitat molt anglesa i especial, perquè hi insistia a totes hores. La Jane Wyman i jo sempre havíem de ser bones noies i estar quietes. Li professava un gran respecte.

—En què es diferenciava el treball d'aquests grans directors. ¿N'hi ha anècdotes típiques?

—Tots els directors del món tenen les seves pròpies singularitats. N'hi ha massa, per entretenir-se ara a descriure-les.

—Contestant espontàniament, ¿quin és el preu que ha hagut de pagar per la seva fama?

—La vida privada feta malbé. (I no sóc l'única.)

—¿Què és Babelsberg pèr a vostè? ¿I l'Ufa?

—Avui Babelsberg no significa res per a mi. Però una vegada que, a Múnic, una persona amiga em va demanar ajuda perquè no destruïssin els estudis Babelsberg, vaig explicar-li la impressió que havien fet al senyor von Sternberg, ell que tan avesat estava als meravellosos estudis de Hollywood, quan l'hi van dur els de l'Ufa. Ara, per a mi, l'Ufa no va significar ni significa res. Vaig ser contractada contra la seva voluntat i, com ja he dit, estaven contra meu i van desestimar l'opció que sobre mi tenien.

—¿Va ser la seva pàtria, la *Paramount de Hollywood*?

—Sí, per molts anys, uns anys preciosos, aviciadors, feliços, em va ser una pàtria.

—Berlín, Hollywood, París... ¿on li agrada més de viure?

—A París, naturalment.

—¿Per què va fer de París la seva residència?

—Com ja he dit, feia molt de temps que aquesta ciutat m'agradava. I el francès, des de la meua infantesa: la meua primera institutriu era parisenca. Parlava el francès amb fluïdesa, per sorpresa de la professora de francès de l'escola de Berlín, quan hi vaig començar les classes de llengües

estrangeres. Però, en aquesta escola, hi vaig aprendre de llegir-hi i escriure-hi, en llengües estrangeres. La meua segona institutriu era anglesa.

—¿Hi ha res en la seva vida que, posteriorment, hagi considerat un defecte o un error decisiu?

—No. He tingut sort, ¡prou que ho sé!

—En la vida privada, ¿era completament diferent de la *femme fatale* que interpretava?

—Mireu, hi ha una màxima anglesa que ho expressa molt bé: "Don't confuse the actor with the part" (No confonguis la persona amb el personatge). Però tinc la seguretat que el públic d'avui està més ben informat, perquè la majoria d'actors fan papers molt diferents. (Com ara, crec, els meus a *L'àngel blau* i al *Judici de Nuremberg*.)

—¿Com s'extingeix la imatge d'una persona?

—Es difícil. La crítica no s'acaba mai més. Però no tothom és igual. N'hi ha que se n'estranyen i tot.

—¿Com viu una persona, quan sap que és un mite?

—T'hi has d'acostumar, i acaba convertint-se't en una segona naturalesa.

—Quins foren els seus millors amics. ¿Els seus confidents més íntims?

—Parleu del passat, ¿oi? Aquí en tinc uns quants: Kenneth Tynan, Ronald Reagan, Noel Coward, Jean Cocteau, Edith Piaf, Mikhaïl Baríxnikov, Mixa Spolianski, Billy Wilder, Orson Welles.

—¿Quin fet artístic i fílmic l'ha marcat més intensament, mirant-se'l en retrospectiva?

—Espero que amb "artístic" vulgueu dir músics, poetes, escriptors, perquè us podré respondre amb molt de gust. Músics: Stravinski, Debussy, César Franck, Arthur Rubinstein, Vladimir Horowitz, Rudolf Serkin, Jascha Heifetz, David Oistrakh; poetes: Rainer Maria Rilke, únic per sempre; escriptors: Ernest Hemingway, Erich Marie Remarque, Joseph Roth, Konstantin Paustovski, Günter Graß, Peter Handke, Albert Camus.

—¿És una dona solitària? ¿Ho ha estat sempre? ¿No ho ha estat mai? ¿Ho hauria volgut ser? ¿La solitud és el preu de la fama?

—Sempre torneu a la mateixa. La solitud voluntària és característica de molts artistes, escriptors i de la majoria de persones que s'han proposat de crear o descobrir alguna cosa. Alexander Fleming, que jo venerava de lluny,

Marlen amb la seva filla.

ARKIU

un vespre em va dur a casa seva i va ser amic meu fins a la mort. Doncs sempre que anava a Londres, el trobava sol. Jo no em compto entre aquestes criatures singulars.

—*¿Ha tingut una vida feliç? ¿Què és, per vostè, la felicitat?*

—Podríem dir que sí, deixant de banda la pèrdua de persones estimades.

—*Quan pensa en els seus temps de personeta, de nena, ¿què és el primer que se li acut?*

—Estranya pregunta. Resposta: fes el que hagi de fer.

—*¿S'agradava?*

—Això no se m'havia acudit mai.

—*¿Va tenir una "millor amiga" d'escola? ¿Què se n'ha fet?*

—És clar que sí, però ¿com podia saber jo llavors el que vosaltres voldríeu saber?

—*¿Recorda molt el seu pare o la seva mare? En opinió seva, ¿qui la va influir més i com?*

—El pare va morir que jo era molt xica. El meu padrastre, al cap de poc de casat, va anar al front i el van matar. De manera que només vaig conèixer la meva mare, que em va pujar esplèndidament bé.

—*¿Quina va ser, per a vostè, "l'escola" més decisiva?*

—Parlar totes les llengües importants.

—*¿A quines qualitats creu que ha*

d'agradar la seva fama?

—Al talent i a saber obeir.

—*¿En aquesta vida, què és allò que més ha detestat i allò que més ha admirat?*

—*¿Detestat? La mentida. ¿Admirat? El geni en totes les seves formes.*

—*¿Què li diuen conceptes com igualtat de drets i emancipació?*

—*¿Quin plom!*

—*En la seva relació amb Sternberg ha fet servir els termes "esclava" i "senyor". Billy Wilder deia de vostè que era un soldat, de tan disciplinada. Una actriu ¿què és més: criatura del director o col·laboradora seva?*

—Depèn, amb qui treballes. Amb Sternberg jo era una aficionada submissa; amb Billy Wilder, una esclava divertida i enriquidora.

—*¿No ha volgut dirigir mai...?*

—No. No he tingut les qualitats que fan falta.

—*¿Què ha fet, quan s'ha sentit deprimida, desgraciada, insatisfeta? ¿S'hi ha trobat sovint?*

—De nena vaig a prendre a "dominar-me". I també a no fastiguejar l'altra gent amb qüestions personals negatives.

—*Vostè és la primera estrella del cinema sonor. ¿Com eren les seves relacions amb el cinema mut?*

—No vaig ser la "primera estrella del

cinema sonor". Només heu de mirar els vells programes o anuncis. El meu nom no hi és més gros que els dels altres actors; figura entre Hans Albers, Kurt Gerron, Rosa Valetti i altres. L'"estrella" era Emil Jannings; jo era una actriu desconeguda, que havia fet algun paper insignificant en pel·lícules mudes.

—*Sternberg va ser per a vostè com una mena de figura paterna, per no dir "un ésser, com no se'n podria desitjar cap de millor". ¿Aquesta dependència respecte a un home ("sóc una marioneta feliç" arribà a dir vostè una vegada) no li va ser una càrrega?*

—No, ¿per què ho havia de ser? Les marionetes no han de pensar. I la meua vida privada era completament a part de la feina.

—*Ha escrit que, per a vostè, Kant és molt important. ¿Per què?*

—No us ho hauria d'explicar, per què. De totes maneres, sí que us donaré una pista que coneix tothom: la lògica fa la vida més fàcil.

—*¿Quins van ser els seus temps més feliços?*

—Quan la meua filla era petitona.

—*Quines són les persones que més ha admirat?*

—Les que no es consideren tan importants.

© Spiegel. trad. J. C.